

ZAMYŠLENÍ NAD JARNÍM JEČMENEM

František RŮŽIČKA

Dlouhodobé tradice českého a moravského ječmenářství nemá jen historický význam svým podílem na genealogii evropských a světových odrůd jarního sladovnického ječmene. Má progresivní kontinuitu do současnosti.

Odrůdy jarního ječmene prodělaly za více jak sto padesát let pěstitelské tradice řadu šlechtitelských změn. Podstatným znakem byla výška stébla. Ta se vlivem šlechtitelské práce snížila z více jak 125 cm na 70 cm u stávajících odrůd. Změna postihla morfologickou i fyziologickou strukturu ječmenné rostliny. To je potřeba si uvědomit při stávajícím pokroku v agrotechnice sladovnického ječmene při dalším zkvalitňování výnosů zrna včetně jeho sladovnické kvality. Zmíněné zkrácení výšky stébla náleží mezi významné genotypové vlastnosti stávajících odrůd spolu s výraznou odolností proti poléhání, lámavosti stébla a jeho pružnosti. Zlomem v morfologii ječmenné rostliny bylo vyšlechtění odrůdy Diamant (1965). Šlechtitelská práce na této bázi přinesla řadu úspěchů – ve zvýšení výnosu zrna a jeho sladařské kvalitě. Realizace výnosu je dána též změnou poměru zrna ku slámě 1 : 1-0,8.

Šlechtitelé však ke konci minulého století uvažovali o novém morfotypu jarního ječmene s vysokou produktivitou ječmenné rostliny. Změny se měly týkat produktivity klasu, postavení listů, kořenového systému s dosažením až 1400 klasů na m² v příznivých ekologických podmínkách pěstování. Všechny uvedené změny předpokládaly změnu délky stébla asi 50 cm. Mělo se jednat o tzv. ultrakrátké typy, vzniklé buď hybridizační nebo mutační cestou. Experimenty prokázaly, že snížení a další manipulace s délkou stébla nevedou k žádanému cíli zvýšené produktivity a ani nepoléhavosti. Vykazují značnou nestabilitu

výnosovou v závislosti na podmínkách pěstitelského prostředí. V projektech však zůstal požadavek na vyšlechtění genotypu s odolností vůči stresu, dobrou adaptační schopnost odrůdy v ekologicky rozdílných podmínkách pěstování, zajišťující vysoký výnos zrna s výnosovým potenciálem 10 t/ha a vysokou kvalitou zrna.

Zmiňuji se jen o některých aspektech problematiky, jejíž záběr je ze šlechtitelského hlediska širší. Stanovení optimální varianty vysoce produktivního genotypu jarního ječmene předpokládá využití všech možností, které přináší současný vědecký pokrok ve šlechtění, ale i v technologii pěstování sladovnického ječmene.

Pěstitelská náročnost jarního ječmene spočívá v precizním provedení zásahů agrotechniky ve smyslu optimální struktury porostu ve prospěch produktivity klasu.

Výrazný posun je v současnosti i v použití vhodné techniky při zpracování pudy, zakládání porostu, jeho ošetřování, sklizni a uložení zrna. To všechno přispívá ke zkvalitnění ječmenné agrofytocenózy.

Na pěstiteli ale bude záležet o rozhodnutí zásahů k aktuálním podmínkám porostu. Značné rezervy výnosové jsou v současnosti v nízkém využití výnosového potenciálu ječmenných odrůd. Jedná se nejen o výši a stabilitě výnosu, ale i kvalitě v pěstitelských oblastech. Průběh počasí je samozřejmě nezastupitelný. Aplikace agrotechniky a hledání dalších možností v komplexu opatření skýtá předpoklady výnosové stability a kvality ječmene. V tom je i progres cílů, které uskutečňuje Sdružení pro ječmen a slad ČZU v Praze.